

ایالات متحده، جمهوری آذربایجان و ارمنستان: از مناقشه قره باغ تا تحریم های ایران

توجه بیش تر ایالات متحده به قفقاز جنوبی و مسائل آن سیاستی است که از سوی دولت دونالد ترامپ دنبال می شود. مناقشه قره باغ و تحریم های اعمالی آمریکا علیه ایران دلایل اصلی اتخاذ این رویکرد است.

به گزارش آران نیوز: به نقل از خبرگزاری تسنیم المار مدیاریف و زهراب مناتساکانیان وزرای امور خارجه جمهوری آذربایجان و ارمنستان در روزهای 19 و 20 ژوئن با سفر به واشنگتن با جان بولتون مشاور امنیت ملی دولت ترامپ دیدار و گفتگو کردند. به گفته وزرای امور خارجه هر دو کشور محور اصلی مذاکرات آنها با جان بولتون حل و فصل مناقشه قره باغ و همچنین وضعیت خاورمیانه بود. این دیدار در حاشیه نشست وزرای امور خارجه جمهوری آذربایجان و ارمنستان که با میانجی گری و مشارکت روسا و مقامات سازمان امنیت و همکاری اروپا (گروه مینسک) برگزار شد.

از سال 2009 برای نخستین بار است که چنین مذاکراتی در ایالات متحده برگزار می شود. مشارکت شخص جان بولتون در این مذاکرات نشان دهنده افزایش علاقه ایالات متحده به نقش آفرینی در قفقاز جنوبی است. این توجه کاخ سفید به افزایش نقش آفرینی در قفقاز جنوبی ناشی از تحولات اخیر در روابط روسیه و ایالات متحده است. به عنوان مثال اخیرا همکاری میان واشنگتن و مسکو با همراهی اتحادیه اروپا به حل مسالمت آمیز بحران قانون اساسی در مولداوی شد؛ از این رو امیدهایی ایجاد شد تا هماهنگی مشابهی از سوی ایالات متحده و روسیه در مورد بحران قره باغ نیز صورت پذیرد.

توجه بیش تر ایالات متحده به قفقاز جنوبی و مسائل آن سیاستی است که از سوی دولت دونالد ترامپ دنبال می شود. این سیاست به طور خاص با دیدار جان بولتون از سه کشور قفقاز جنوبی یعنی جمهوری آذربایجان، ارمنستان و گرجستان در اکتبر سال 2018 و سپس سفر وی به مسکو و دیدار با ولادیمیر پوتین در کاخ کرملین به نمایش گذاشته شد. جان بولتون در طی سفر خود به ایروان پایتخت ارمنستان که از سال 1997 میلادی تاکنون اولین سفر یک مشاور امنیت ملی آمریکا به ارمنستان محسوب می شد از نیکول پاشینیان که به تازگی به نخست وزیری این کشور رسیده بود درخواست کرد تا به دنبال اقداماتی قاطع در حل و فصل مناقشه قره باغ باشد. مشاور امنیت ملی آمریکا خاطر نشان کرد که حل و فصل مناقشه قره باغ نه تنها به نفع ارمنستان و جمهوری آذربایجان است بلکه در راستای منافع آمریکا نیز است. این سخنان بولتون فشارهای داخلی را متوجه دولت ارمنستان کرد و در نهایت نخست وزیر ارمنستان، نیکول پاشینیان در یک نشست مطبوعاتی پس از دیدار بولتن گفت که «نه او و نه هیچ کس دیگری نمی تواند از طرف من تصمیم گیری کند. آن ها معتقدند آذربایجانی ها دارای حق مالکیت در قره باغ هستند و بدون کسب نظر من می خواهند این ایده را به من بفروشند». بولتون در این سفر همچنین خواستار همراهی ارمنستان با تحریم های غیرقانونی ایالات متحده علیه ایران شده بود که پاشینیان در این زمینه اظهار داشت: «به بولتون گفتم ارمنستان کشوری در محاصره است و ما روابط دیپلماتیک با دو همسایه مان یعنی آذربایجان و ترکیه نداریم، بنابراین چاره ای جز داشتن رابطه خوب با دو همسایه دیگرمان یعنی ایران و گرجستان نداریم چون این دو کشور تنها راه ارتباط ارمنستان با دنیای خارج هستند».

مذاکرات میان جان بولتون، المار مدیاریف و زهراب مناتساکانیان و همچنین دیدار دوجانبه مدیاریف و مناتساکانیان که با مشارکت گروه مینسک در تاریخ 20 ژوئن در واشنگتن نیز همراه بود هیچ نتیجه خاصی برای حل مناقشه قره باغ و اختلافات میان جمهوری آذربایجان و ارمنستان در پی نداشت. بیانیه مشترک مقامات روسیه، ایالات متحده و فرانسه در قالب گروه مینسک پس از نشستی سه ساعته نیز شامل نکته ای خاص، جدید و نویدبخشی نبود. المار مدیاریف وزیر امور خارجه جمهوری آذربایجان پس از دیدار با همتای ارمنستانی خود نیز به خبرنگاران گفت که اختلافات جدی میان باکو و ایروان وجود دارد و طی 15 سال اخیر همان پیشنهادات سابق درباره برنامه صلح را می بینیم.

علت دیگر علاقه ایالات متحده به گسترش نفوذ در قفقاز جنوبی را می توان در درگیری های این کشور با جمهوری اسلامی ایران دانست. واشنگتن در موارد متعددی از کشورهای منطقه خصوصا جمهوری آذربایجان و ارمنستان که دارای مرز مشترک با ایران هستند خواسته است تا از سیاست های تحریمی ایالات متحده در قبال ایران تبعیت کنند. موضوع تحریم های ایران به طور خاص در دیدار جان بولتون با وزرای امور خارجه جمهوری آذربایجان و ارمنستان در واشنگتن مورد بحث قرار گرفت. جان اوانس سفیر سابق ایالات متحده در ارمنستان معتقد است که احتمالا موضوع اصلی این مذاکرات مساله تحریم های ایران بوده است. اوانس بر این نظر است که مناقشه قره باغ اهمیتی برای بولتون ندارد و مساله اصلی وی ایران است.

با این وجود روسای جمهور ارمنستان و جمهوری آذربایجان تاکنون تمایلی برای شرکت در سیاست های تحریمی ایالات متحده علیه ایران ابراز نکرده اند و یا پایگاه های نظامی خود را برای حمله نظامی احتمالی واشنگتن علیه تهران در اختیار ایالات متحده قرار بدهند. از نظر جمهوری آذربایجان همکاری با ایالات متحده پیرامون مسائل مورد علاقه و نگرانی های مشترک بسیار مهم است اما دولت باکو مایل نیست که این همکاری ها باعث ایجاد هزینه در روابط فعلی خویش با تهران شود. چرا که هرگونه تنش در روابط متقابل جمهوری آذربایجان و ایران، پروژه های زیربنایی چند میلیارد دلاری جمهوری آذربایجان با همسایه جنوبی خود یعنی ایران مانند کریدور حمل و نقل بین المللی شمال-جنوب را به مخاطره می اندازد. از سوی دیگر بی ثباتی جدی در ایران باعث سرزیر این بی ثباتی به داخل جمهوری آذربایجان نیز خواهد شد.

فشارهای دولت ترامپ به ارمنستان مبنی بر حکمراهی این کشور با تحریم های ایالات متحده علیه ایران که در جریان سفر بولتون صورت گرفت با استقبال ایروان روبرو نشد. محور سفر مشاور امنیت ملی آمریکا این بود که حمایت کشور های منطقه قفقاز جنوبی یعنی گرجستان، ارمنستان و آذربایجان را برای همکاری با آمریکا به منظور منزوی کردن ایران جلب کند. بولتون از هر سه کشور دیدار کرد؛ اظهارات عمومی او در تفریس و باکو تقریبا همان رویکرد همیشگی مقامات رسمی آمریکا هنگام دیدار از قفقاز را تکرار می کرد، اما در ایروان بود که سخنان تحریک آمیزش موجب رنجش میزبانان شد و پیامدهایش همچنان برقرار است. موضع ارمنستان نسبت به ایران از ظرافت برخوردار است چراکه نزاع با همسایه اش جمهوری آذربایجان موجب بسته شدن مرز های غربی و شرقی این کشور با آذربایجان و ترکیه شده است؛ بنابراین ارمنستان بر مرز های جنوبی خود با ایران به عنوان راه گریزی کلیدی اتکا دارد. در گذشته با وجود اعمال تحریم ها بر ایران، آمریکا نظر دیگری به روابط ایران و ارمنستان داشت چراکه می دانست این کشور گزینه های اندکی به غیر از ایران در اختیار دارد. اما بولتون اظهار کرده بود که این چشم پوشی به پایان خواهد رسید. بولتون در گفتگو با رادیو آزادی گفته بود که با افزایش فشار بر ایران، مرز های ایران و ارمنستان از اهمیت خاصی برخوردار می شود. او گفت: ما قصد داریم فشار بر ایران را شدت ببخشیم چرا که معتقدیم رفتار ایران در صحنه بین المللی غیرسازنده است و باید تغییر کند. او مدعی شد که دلیل نیاز ارمنستان به ایران را درک می کند، اما راه حل آن این است که با آذربایجان به صلح برسد. بولتون به رادیو آزادی گفت که شرایط جاری نشان از اهمیت یافتن راهی برای حل اختلاف مرزی توسط ارمنستان و آذربایجان دارد. او گفت: اگر این اتفاق بیفتد مرز جمهوری آذربایجان و ترکیه فوری باز خواهد شد. از لحاظ فنی این حرف درست است، اما تصور اینکه ارمنستان به سوی جمهوری آذربایجان برود که آن را تهدیدی برای موجودیت خود می داند و همچنین تشدید فشار های آمریکا برای

منزوی کردن ایران، با استقبال افکار عمومی ارمنستان مواجه نمی شود. از سوی دیگر باید به این نکته توجه داشت که ارمنستان می خواهد، از طریق همکاری با ایران در زمینه انرژی به وابستگی خود به روسیه در حوزه انرژی پایان دهد. هادی قوامی عضو کمیسیون برنامه ریزی بودجه مجلس شورای اسلامی چندی پیش در مصاحبه ای با تاکید بر ضرورت همکاری ایران و ارمنستان برای سرمایه گذاری در مناطق آزاد ارس و مغری، تصریح کرده بود: «اگر بتوانیم در مناطق آزاد ارس یا مغری پالایشگاهی 200 هزار بشکه ای ایجاد کنیم، درآمد زیادی عاید کشور می شود که می تواند در شرایط تحریم فرصت خوبی برای کشور باشد». یکی دیگر از مسائل مورد اختلاف میان ایروان و واشنگتن به اصمیم دولت ارمنستان بر ارسال نیروهای نظامی خود به سوریه می باشد که از سوی ایالات متحده تعبیر به حرکتی سیاسی در حمایت از مداخله روسیه در سوریه شده است.

فشارهای دولت ترامپ علیه ایران موضوعی نیست که از طرف جمهوری آذربایجان و ارمنستان به طور کامل پشتیبانی شود. با این حال موضوعاتی از قبیل ثبات منطقه ای، همکاری های ضدتروریسم یا امنیت انرژی مسائلی است که می تواند به عنوان نگرانی های متقابل باعث افزایش همکاری های ایالات متحده و کشورهای قفقاز جنوبی شود. مطمئناً علاقه واشنگتن به افزایش روابط با این کشورها از سوی باکو، ایروان و تفلیس مورد استقبال واقع خواهد شد. اما زمانی که مساله حل و فصل بحرانی طولانی مدت قره باغ در میان باشد حتی مداخلات ایالات متحده نیز نتوانسته در حل این موضوع کمکی کند.

مناقشه میان جمهوری آذربایجان و ارمنستان بر سر منطقه قره باغ کوهستانی در سال 1988 میلادی آغاز و در سال 1992 به درگیری نظامی تبدیل شد در نتیجه این مناقشه منطقه قره باغ کوهستانی جمهوری آذربایجان و هفت شهرستان همجوار آن تحت اشغال نیروهای ارمنستان درآمد. در ماه می سال 1994 میلادی میان طرفین مناقشه رژیم آتش بس برقرار شده ولی میانجیگری بین المللی گروه مینسک سازمان امنیت و همکاری اروپا به ریاست مشترک روسیه، فرانسه و آمریکا برای حل مسالمت آمیز این مناقشه تا به حال نتیجه ای نداشته است.